

Çevrim İçi Sözlüklerde Çok Sözcüklü İfadelere Erişim: Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlüğü Örneği

Access to Multi-Word Expressions in Online Dictionaries: The Case of The Türk Dil Kurumu Turkish Dictionary

Ezgi ASLAN

(Sorumlu Yazar-Corresponding Author)

Anadolu Üniversitesi, Türkçe Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi, Eskişehir, Türkiye.

Turkish Language Teaching Application and Research Center, Anadolu University, Eskişehir, Türkiye.

ezgicorga@anadolu.edu.tr

Geliş Tarihi/Received 11.02.2025
Revizyon/Revision 10.07.2025
Kabul Tarihi/Accepted 01.09.2025
Yayın Tarihi/Publication Date 20.09.2025

Atıf

Aslan, E. (2025). Çevrim İçi Sözlüklerde Çok Sözcüklü İfadelere Erişim: Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlüğü Örneği. *Turcology Research*, 84, 522-538.

Cite this article

Aslan, E. (2025). Access to Multi-Word Expressions in Online Dictionaries: The Case of The Türk Dil Kurumu Turkish Dictionary. *Turcology Research*, 84, 522-538.

Öz

Bu çalışma, çevrim içi sözlüklerde çok sözcüklü ifadeler erişim olanaklarını değerlendirerek mevcut sistemlerin eksikliklerini tespit etmeyi ve kullanıcı deneyimini iyileştirecek çözüm önerileri sunmayı amaçlamaktadır. Günümüzde dijitalleşen sözlükler, hız ve erişim açısından yarar sağlasa da basılı sözlük yapısının bire bir korunması nedeniyle çevrim içi sözlüklerin gücünden tam olarak yararlanılamamaktadır, bu da kullanıcıların çok sözcüklü ifadeler erişimini zorlaştırmakta, arama süreçlerini verimsizleştirmekte ve dijital ortamın sunduğu etkileşimli imkânların devre dışı kalmasına yol açmaktadır. Özellikle çok sözcüklü ifadeler (atasözleri, deyimler, kalıp ifadeler, eş dizimlilikler vb.) yeterince sistematik bir şekilde ele alınmamakta ve arama süreçlerinde çeşitli zorluklar yaşanmaktadır.

Çalışma kapsamında, Türk Dil Kurumu Çevrim İçi Güncel Türkçe Sözlük (TDKGTS) temel alınarak tam eşleşme olanakları, gelişmiş arama seçenekleri ve dış veri kullanımına yönelik çözümlemeler gerçekleştirilmiştir. Kullanıcıların çok sözcüklü ifadeler daha kolay erişebilmesi için bağlam temelli arama, türe göre filtreleme, otomatik tamamlama, lemmatizasyon ve anlam etiketlemesi gibi dil işleme yöntemlerinin bütünleşmesi önerilmektedir. Bunun yanı sıra, elektronik sözlüklerin çapraz bağlantılar, sesli arama, kişiselleştirilmiş öneriler, derlem tabanlı kullanım örnekleri ve etkileşimli öğrenme araçlarıyla desteklenmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Ayrıca, kullanıcı geri bildirimlerinin daha etkin bir şekilde değerlendirilmesi ve veri tabanı bütünleşmelerinin güçlendirilmesi önerilmektedir. Kullanıcı davranışlarını anlamak için log kayıtları, anketler ve odak grup çalışmaları gibi yöntemlerle çözümleme yapılması gerektiği belirtilmektedir. Çevrim içi elektronik sözlüklerin yalnızca madde başı ve tanım sunan araçlar olmaktan çıkılarak, makine öğrenmesi destekli dinamik sistemlere dönüştürülmesi, hem akademik hem de günlük kullanım açısından önemli bir gelişme sağlayacaktır. Bu doğrultuda çevrim içi sözlüklerin sürekli güncellenen, kullanıcı odaklı ve etkileşimli platformlara evrilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Elektronik sözlük, çevrim içi sözlük, Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük, çok sözcüklü ifade, sözlük veri tabanı.

Abstract

This study aims to evaluate the accessibility of multi-word expressions in online dictionaries, identify existing shortcomings, and propose solutions to enhance user experience. Although digitized dictionaries provide advantages in terms of speed and accessibility, the direct preservation of print dictionary structures prevents online dictionaries from being fully utilized, which in turn hinders users' access to multi-word expressions, makes search processes inefficient, and limits the use of interactive opportunities offered by digital platforms. In particular, multi-word expressions (proverbs, idioms, set phrases, collocations, etc.) are not systematically organized, leading to various challenges in search processes.

The study focuses on the Turkish Language Association's Online Current Turkish Dictionary (TDKGTS) and analyzes exact match capabilities, advanced search options, and the use of external data. To facilitate easier access to multi-word expressions, the integration of linguistic processing techniques such as context-based search, part-of-speech filtering, autocomplete, lemmatization, and semantic tagging is recommended. Additionally, it is emphasized that online dictionaries should incorporate features like cross-references, voice search, personalized suggestions, corpus-based usage examples, and interactive learning tools.

Furthermore, it is suggested that user feedback should be more effectively utilized, and database integrations should be strengthened. Methods such as log file analysis, surveys, and focus group studies are proposed to better understand user behavior. Transforming online electronic dictionaries from static repositories of headwords and definitions into machine-learning-powered dynamic systems would be a significant advancement for both academic and everyday use. Consequently, it is concluded that online dictionaries should evolve into continuously updated, user-centered, and interactive platforms.

Keywords: Electronic dictionary, online dictionary, Türk Dil Kurumu Online Current Turkish Dictionary, multi-word expression, dictionary database.

The content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-Noncommercial 4.0 International License.

Giriş

Gelişen bilgi teknolojileri, pek çok alanda olduğu gibi sözlüklerin de dijital ortama taşınmasına imkân sağlamıştır. Günümüzde kullanılan pek çok elektronik sözlük, aslında ilk aşamada basılı formatta hazırlanmış verilerin zaman içinde çevrim içi veya dijital platforma aktarılmış hâlidir (Boz, 2020, s. 1). Bu dönüşüm; sözlük kullanıcılarına hız, erişilebilirlik ve kullanım kolaylığı bakımından pek çok avantaj sunsa da basılı sözlük mantığının aynen korunduğu durumlarda, elektronik ortamın sağladığı olanaklar yeterince değerlendirilememektedir.

Elektronik sözlüklerin arayüz tasarımıyla arama işlevlerine kadar sunduğu geniş fırsatlar, kullanıcıların bilgiye daha hızlı ve daha verimli erişmesini mümkün kılmaktadır ancak burada çok sözcüklü ifadeler, sözlüklerde ele alındığında dilin ihmal edilmiş bir yönü olarak kalmıştır. Bir başlık veya tanımın biçimsel özellikleri sözlüklerde çoklukla iyi belirtilse de tanım statüsüne sahip olmayan ifadeler genellikle parçacıl yapının (microstructure) içindeki karmaşanın yığına katılır (Oppentocht ve Schutz, 2003, s. 219). Bu, doğru yazımlı (orthographic) sözcüğün sözlük bilimine geleneksel olarak sahip olduğu ayrıcalıklı statünün doğal bir sonucudur (Lew, 2012, s. 6). Çok sözcüklü sözlüksel öğelerin kapsamı ve sabitliğinin genellikle değişken olması, tek bir yazımının olmaması, onun sözlükler açısından bir sorun olarak algılanmasına neden olmaktadır (bk. Moon, 1998).

Çok sözcüklü ifadelerin (özellikle atasözü ve deyimler gibi) arama, filtreleme ve bağlam sorgulaması özellikleriyle bulunabilmesi; kullanıcı dostu bir kılavuzun yanı sıra tırnak içinde arama ya da bağlam temelli sorgulama araçları gibi gelişmiş işlevlerin devreye alınması, aslında günümüz elektronik sözlüklerinin mevcut gücünü ortaya koymaktadır. Bununla birlikte basılı sözlük kökenli veri tabanlarında çok sözcüklü ifadeler genellikle tek bir tanımın içinde veya tanımın altında verilmekte, bu ifadeler için ayrı bir arama özelliği sunulmamaktadır. Böylece kullanıcılar, elektronik sözlükte bulunması gereken pratik ve hızlı tarama avantajından çok sözcüklü ifadeler bağlamında tam olarak yararlanamamaktadır.

Bu çalışmada, çok sözcüklü ifadeler erişim için mevcut olanaklar belirlenerek bu alandaki yöntemler sıralanacaktır. Ardından, Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük'te bu olanakların hangilerinin mevcut olduğu, hangilerinin bulunmadığı betimlenerek tespit edilen eksikliklere yönelik kısa ve uygulanabilir çözüm önerileri sunulacaktır. Çevrim içi sözlüklerin, basılı sözlük anlayışının ötesine geçerek çok sözcüklü ifadeleri daha erişilebilir hâle getirmesi, kullanıcı deneyiminin iyileştirmek açısından büyük önem taşımaktadır.

Çalışmanın Amacı

Bu çalışmada, Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük (TDKGTS), çok sözcüklü ifadeler erişim bağlamında; tam eşleşme olanakları, gelişmiş arama ve dış veri açısından incelenecektir. Günümüzde çevrim içi sözlüklere olan yoğun yönelim, bu platformların ana dili kullanıcılarının soru ve sorunlarına hızlı ve etkili bir şekilde yanıt verebilmesini gerektirmektedir. Çalışmanın temel hedefi, çevrim içi sözlüklerin kullanıcı deneyimini iyileştirmeye yönelik katkı sağlamak ve bu doğrultuda çevrim içi sözlüklerin basılı sözlüklerden farklılaşan yönlerini ortaya koymaktır.

Çalışmanın Evren ve Örneklemi

Çalışmanın evrenini güncel Türkçenin çevrim içi sözlükleri oluşturmaktadır. Bu kapsamda değerlendirilebilecek tespit edilen toplam dört çevrim içi güncel Türkçe sözlük bulunmaktadır¹. Bunlar; Türk Dil Kurumu Çevrim İçi Güncel Türkçe Sözlük², Misalli Büyük Türkçe Sözlük (Kubbealtı Lugatı)³, Ötüken Türkçe Sözlük⁴ ve Dil Derneği Türkçe Sözlüğü⁵'dür. Çalışmada Türkçe çevrim içi sözlük olarak Türk Dil Kurumu Çevrim İçi Güncel Türkçe Sözlük (bundan sonra TDKGTS) tüm veri tabanlarıyla değerlendirilecektir. Çalışma, çok sözcüklü ifadelerle sınırlandırıldığından TDKGTS'deki Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü de çalışma kapsamında ayrıntılı incelenecektir.

Türk Dil Kurumu Çevrim İçi Güncel Türkçe Sözlük (TDKGTS), Türk Dil Kurumunun 1945'ten beri yayımlanan Türkçe Sözlük'ünün 2023 yılında yapılan 12. baskısının genel ağda sunulan sürümüdür⁶. Sözlük, Türk Dil Kurumu bünyesinde 2019 yılında kurulmuş olan Güncel Türkçe Sözlük Bilim ve Uygulama Kolu üyeleri ve uzmanları tarafından madde başı, madde içi, anlam ve örneklendirme açısından geliştirilerek Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunun 100. yılında kullanıma sunulmuştur.

¹ Erişim tarihi: 26.12.2024

² <https://sozluk.gov.tr/>

³ <https://lugatim.com/>

⁴ <http://www.otukensozluk.com/>

⁵ <https://www.dildernegi.org.tr/TR,274/turkce-sozluk-ara-bul.html>

⁶ Sözlük hakkındaki bilgilere <https://sozluk.gov.tr/> adresinin "Sözlükler Hakkında" sekmesinden erişilmiştir (Erişim tarihi: 11.02.2025).

On ikinci baskı Türkçe Sözlük, 82.135 madde başı, 18.133 madde içi olmak üzere söz, terim, deyim ve anlamdan oluşan 132.334 söz varlığına sahiptir. Sözlükte 45.372 örnek cümle bulunmakta, sözlük metni ise 1.756.396 sözden oluşmaktadır. Bu baskıda uygulanan yenilikler “Türkçe Sözlük’ün Kullanılmasıyla İlgili Açıklamalar” bölümünde gösterilmiştir.

Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük’ün yanı sıra yine aynı adreste yer alan bir sekmeye Türk Dil Kurumu Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü’ne de erişilebilmektedir. 2009 yılında kullanıma açılan Türk Dil Kurumu Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü veri tabanında 2.396 atasözü ve 11.209 deyim bulunmaktadır. Çalışmada, çok sözcüklü ifadeler kapsamına alınabilecek bu sözlük verisine de yer verilecektir.

Arayüzle İlgili Olanaklar

Çevrim içi sözlükler, sözlük bilimcilere ve kullanıcılara mümkün olan en iyi yardımı sağlamak amacıyla sözlük bilimsel tanımlara daha esnek ve dinamik bir yaklaşımı benimseme seçeneği sunar. Bu nedenle çevrim içi sözlüklerde yapılabilecek güncelleme ve kullanıcı odaklı iyileştirmelerde basılı sözlük bakış açısından ayrılarak bilgisayar ortamında yapılabilecek düzenlemelere odaklanılmalıdır. Nielsen’a göre çevrim içi sözlükleri tasarlayan, çözümleyen ve inceleyen sözlük bilimciler; dil bilimi kutusunun dışında düşünmeye başlamalıdır çünkü elektronik platformlar, dil bilimi kuramlarıyla hiçbir ilgisi olmayan seçenekler ve pratik çözümler sunabilir (2011, s. 197). Bu doğrultudaki çalışmalarda da disiplinlerarası yaklaşımlar ön plana çıkar. Dil bilimciler teknolojinin sağlayabileceği olanakların sınırlarına yeterince vakıf değildir; diğer yandan doğal dil işleme, web tasarımı, elektronik sözlük tasarımı alanında uzmanlaşmış kişiler de sözlük kullanıcılarının ihtiyaçlarını göz önünde bulundurmamak ister. Burada başka bir ayrım daha ortaya çıkmaktadır: Bu ayrım da genel amaçlı sözlükler ve uzmanlık sözlüklerinin hedef kullanıcıları, kullanıcılarının yeterlilikleri ve ihtiyaçlarının farklılık göstermesidir (Bergenholtz ve Tarp, 1995; Nielsen, 2011; Bergenholtz, 2013). Basılı sözlüklerde kullanıcı ihtiyaçları doğrultusunda aynı veri tabanından farklı sözlükler çıkarılması söz konusu olabilmektedir (Bergenholtz, 2013) ancak çevrim içi sözlüklerde tek bir web sayfasında farklı kullanıcı türlerine hitap etmek mümkün olabilmektedir. Tanımları ve kullanıcı yeterliliklerini ele alan en uygun katkılar, uzmanlaşmış sözlüklerle ilgilidir ancak tartışılan ilkelerin sözlük bilimciler tarafından genel olarak benimsenmemesi için hiçbir neden yoktur (Bergenholtz ve Kauffman, 1997; Bergenholtz ve Nielsen, 2002). Bu disiplinlerarası yaklaşım, özellikle aranan çok sözcüklü ifadeye erişimi ve sözlüğün sözlük maddesi dışındaki diğer öğelerini (dış veri) doğrudan etkiler. Aşağıda bu özellikleri çok sözcüklü ifadeler bağlamında sırasıyla incelenecektir.

Tam Eşleşme Olanakları (Exact Match)

Bir sözlükte veri bulma süreci pek çok adımı içermektedir ve sözlük kullanıcılarının da bu becerilere sahip olduğu varsayılır (Lew, 2012, s. 2). Sözlük arama süreci modelleri, doğru madde başına ulaşma ile madde içinde doğru veriye ulaşma aşamalarından oluşmaktadır (bk. Atkins & Rundell, 2008; Hartmann, 2001; Scholfield, 1999). Basılı sözlüklerde doğru madde başına ulaşma çoğunlukla alfabetik düzen üzerinden ilerlese de çevrim içi sözlüklerde durum değişmektedir. Çevrim içi sözlüklerde bulunan arama çubuğu, ilgili sözlüğün veri tabanındaki bir madde başına erişim sağlamak amacıyla düzenlenen bir arama motoru görevi görür. İdeal bir arama motoru, veri tabanının eksiksiz ve kapsamlı bir temsilini sunar fakat böyle bir arama motoru ne yazık ki mevcut değildir (Lewandowski, 2005, s. 137). Dolayısıyla çevrim içi sözlüklerde doğru sabit biçime erişim kritik bir konu hâline gelmektedir ve çevrim içi sözlüklerin etkinliğinin bu konuda muhtemelen teknolojik olarak çok da ileri olmayan çözümlerle artırılabilmesi ortaya çıkmaktadır (Lew, 2012, s. 3).

Bununla birlikte çok sözcüklü ifadeler sözlük kullanıcıları için ayrı bir zorluk oluşturmaktadır. Lew’e göre sözlük kullanıcılarının çok sözcüklü ifadelerle ilgili yaşadığı sorunların bir bölümü, dilin atomcu bakış açısına bağlı olmaktan kaynaklanmaktadır (2012, s. 7).

Hâlbuki çok sözcüklü ifadeler, her biri tek bir sepette değerlendirilmeye çalışılan pek çok farklı kategoriden oluşmaktadır. Atasözleri, deyimler, günlük ifadeler, eş dizimlilikler, kalıp sözler ve tamlamalar gibi farklı yapıların her biri kendine özgü bir arama yaklaşımı gerektirir bu nedenle kullanıcıların arama çubuğunda çok sözcüklü ifadeleri daha verimli bir şekilde bulabilmesi için çeşitli düzenlemeler yapılması kullanıcı deneyimini iyileştirebilir. Bu bağlamda, tam eşleşme aramalarında sözcük sırasının korunması, tür bazlı filtreleme, tanımlar içinde arama yapma gibi yöntemler kullanılarak çok sözcüklü ifadeler erişim daha hızlı ve sağlıklı hâle getirilebilir.

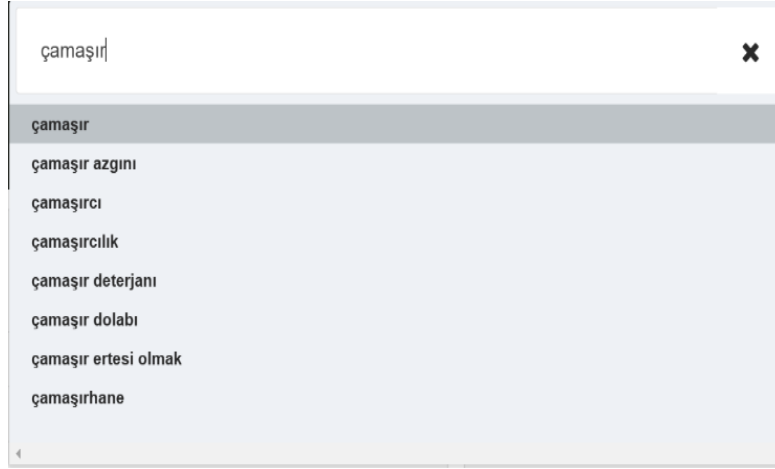
Sözcük Sırasının Korunması (Word order-sensitive search)

İleri düzey sözlük kullanıcıları; dilin anlamı ayrı sözcüklere bölmediği, daha büyük parçaların genellikle önemli olduğu ve bu parçaların daha iyi sözlüklerde kendi yerlerinin olduğu ve araştırılabilmesi gerçeğinin daha yüksek bir farkındalığına sahip olma eğilimindedir ancak dil parçalarının sözcükten daha büyük statüye yükseltilmesi, yalnızca sözlük arayüzlerinde değil aynı zamanda sözlük kullanıcılarının alışkanlıkları ve stratejileri açısından da bir değişimi gerektirmektedir (Lew, 2012, s. 6).

Çok sözcüklü ifadelerde sözcük sırasının korunması, tam eşleşmeyi olasılığını arttırır. Sorgunun tırnak içinde yapılması, sözlük kullanıcısının çok sözcüklü ifadelerle daha hızlı ve doğrudan erişmesini sağlayarak arama sürecini kolaylaştırır. Örneğin, “çamaşır ertesi olmak” deyimini aratıldığında ifadenin tırnak içinde kullanılması, “çamaşır” sözcüğünü içeren diğer çok sözcüklü ifadelerle karşılaşmadan hedeflenen sonuca hızla ulaşmayı sağlayabilir. TDKGTS’de tırnak içinde arama seçeneği bulunmamakla birlikte çok sözcüklü bir ifade arama aratıldığında ilk birkaç harfle birlikte devreye giren “öneriler” sekmesi mevcuttur. Öneriler sekmesi sonuca yaklaşan sekiz öneriyi listeleyerek kullanıcıya yardımcı olur (Şekil 1).

Şekil 1.

Çok sözcüklü ifadelerin aranmasında sözcük sırasının korunması (Erişim tarihi: 10.02.2025)

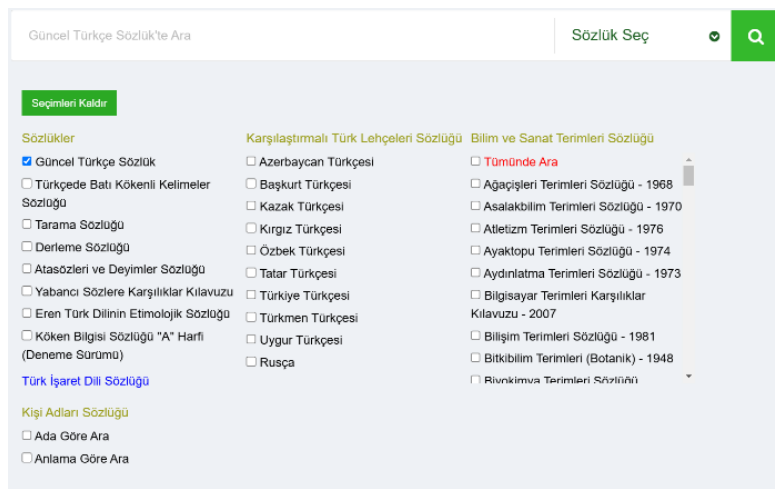

Türe Göre Arama (Part of speech based search)

Bu özellik, sözlük kullanıcılarının arama yaparken çok sözcüklü ifadelerin türüne göre filtreleme yapabilmesine olanak tanır. Kullanıcı; atasözü, deyim, kalıp söz veya eş dizimlilik gibi kategoriler arasından seçim yaparak aradığı çok sözcüklü ifadeye daha hızlı ve doğrudan erişebilir. Bu sayede, arama süreci daha verimli hâle gelir ve kullanıcı gereksiz ya da ilgisiz sonuçlarla karşılaşmadan doğru madde başına ulaşabilir. TDKGTS’de türe göre arama seçeneği olmamakla birlikte farklı veri tabanlarında arama seçeneği mevcuttur (Şekil 2).

Şekil 2.

TDKGTS’de farklı veri tabanlarında arama seçenekleri (Erişim tarihi: 10.02.2025)

Çok sözcüklü ifadeler için yapılabilecek “Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü” veri tabanı tercihi, sözlükte bu türdeki sözcüklerde arama yapmayı kolaylaştırabilmektedir. Bununla birlikte “Güncel Türkçe Sözlük” başlıklı sözlükte (sözlüğe ilk ulaşıldığında herhangi bir veri tabanı seçimi yapmadan varsayılan olarak arama yapıldığında) de benzer sonuçlara ulaşmak mümkündür. Bu iki veri tabanının birbirine benzeyen ya da farklılaşan yönleri ile ilgili yeterli bilgi mevcut değildir. Bazı madde başlarında iki veri tabanından aynı bilgiler gelmesine rağmen bazı madde başlarında farklılaşabilmektedir (Şekil 3).

Şekil 3.

Türe göre arama “içinin yağı erimek” deyiminin örneği (Erişim Tarihi: 06.02.2025)

“içinin yağı erimek” maddesine hem Güncel Türkçe Sözlük’te hem de Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü’nde erişilebilmektedir. Her iki sözlük maddesinde de Haldun Taner ile tanıklanan deyim, Güncel Türkçe Sözlük’te iki tanıma sahip iken Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü’nde yalnızca tek bir tanıma sahiptir.

Tanımlar İçinde Arama Yapma

Bu özellik, aranan madde başının geçtiği tanımlarda, çapraz gönderimlerde ve alt madde başlarında arama yapma imkânı sunar. Böylece çok sözcüklü ifadeler, yalnızca doğrudan madde başlarında değil, diğer tanımların içinde de görüntülenebilir. Örneğin, “Araba devrilince yol gösteren çok olur.” atasözü aranırken, yalnızca doğrudan madde başı olarak değil, “araba” veya “devrilmek” sözcüklerinin tanımlarında geçtiği yerlerde de görüntülenebilir. Bu sayede kullanıcı, sözlük içindeki çapraz bağlantıları keşfederek ilgili maddelere daha hızlı erişebilir. Basılı sözlüklerde mevcut olan bu *bütüncül yapı* (macrostructure), elektronik sözlüklerde genellikle sınırlıdır ancak bu tür bir arama özelliği, sözlük içindeki anlam ilişkilerini daha kapsamlı bir şekilde çözümlemeye ve daha verimli sonuçlar elde etmeye olanak tanır. TDKGTS’de tanımlar içinde arama özelliği mevcut değildir.

Gelişmiş Arama (Advanced Search) Olanakları

Çevrim içi sözlüklerde kullanıcı deneyimini iyileştirmek için gelişmiş arama mekanizmaları büyük önem taşımaktadır. Geleneksel arama yöntemleri çoğu zaman tek sözcük üzerinden çalışırken çok sözcüklü ifadeler gibi daha karmaşık yapılar için daha gelişmiş çözümler gerekmektedir. Kullanıcıların aradıkları bilgilere daha hızlı ve doğru şekilde ulaşmasını sağlamak için bağlam temelli arama, türetilmiş biçimlerle arama, sesli arama ve kişiselleştirilmiş arama gibi özellikler de sunulabilir.

Bağlam Temelli Arama (Context-based search)

Çok sözcüklü ifadeler arasındaki anlam ilişkilerini belirlemek ve kullanıcıya daha zengin bir arama deneyimi sunmak için kavram haritası veya sözcük ağı gibi yöntemler kullanılabilir. Bu sayede kullanıcılar, yalnızca aradıkları ifadeye değil, aynı bağlamda veya yakın anlam ilişkisine sahip diğer madde başlarına da kolayca erişebilmektedir. Örneğin, “sabır taşmak” deyimini aratıldığında sistem; “tahammül edememek”, “bıçak kemiğe dayanmak”, “patlama noktasına gelmek” gibi yakın anlamlı deyimleri de önererek kullanıcıya alternatifler sunabilir. Benzer şekilde tasarruf, ölüm, yas, selamlaşma gibi kavramsal etiketler kullanılarak çok sözcüklü ifadelerin belirli temalar altında sınıflandırılması sağlanabilir. Bağlam temelli arama özellikle metin çevirisiyle ilgilenen ya da uygun bağlamda uygun çok sözcüklü ifadeleri kullanmak ya da anlamak isteyen sözlük kullanıcılarına hitap etmektedir. Bununla birlikte bağlam temelli arama sistemlerinin geliştirilmesi yüksek maliyetli bir süreçtir. Çok sözcüklü ifadelerin anlamsal ilişkilerini belirlemek, doğru şekilde etiketlemek ve sistem içinde bütüncül bir yapı oluşturmak için doğal dil işleme (NLP) teknikleri, anlamsal veri tabanları ve büyük çaplı dil modellerine ihtiyaç duyulur (bk. Löffberg ve ark., 2004; Prószyński ve Kis, 2002). Bunun yanı sıra, elle işaretleme süreci zaman alıcıdır ve uzmanlık gerektirir, bu da hem insan gücü maliyetini hem de veri işleme sürecini artırır. Bu olanakla ilgili TDKGTS’de herhangi bir düzenlemeye

rastlanmamıştır.

Türetilmiş Biçimlerle Arama

Basılı sözlüklerde madde başlıkları genellikle *sabit biçimle* (canonical form) sunulur ve kullanıcıların bu biçimi bildiği varsayılır ancak dil öğrencileri ve günlük kullanıcılar, özellikle Türkçe gibi eklemeli dillerde, sözcüklerin doğru yazımına erişmekte zorlanabilir. Bunun yanı sıra, atasözleri ve deyimler gibi çok sözcüklü ifadelerin sabit bir biçimini belirlemek her zaman mümkün olmayabilir. Çok sözcüklü ifadeler; bölgesel farklılıklar, kullanımda değişen ögeler ve türetilmiş biçimler olarak görülebilir. Örneğin, "bu yola baş koymak" deyimini, günlük kullanımda farklı çekimlerle şu şekillerde karşıma çıkabilir:

"Bu yola baş koyacağım."

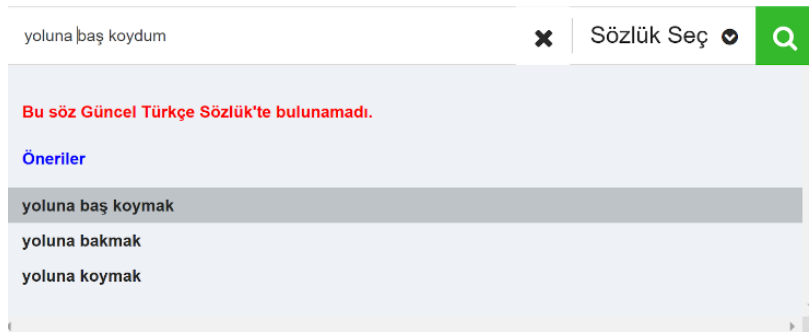
"O, bu yola baş koydu."

"Yoluna baş koydum."

Bir kullanıcı, bu deyim anlama veya kullanımını öğrenmek için sözlüğe başvurduğunda sabit biçimi bilmediği için doğrudan ilgili girdiye ulaşamayabilir. Bu nedenle çok sözcüklü ifadelerin tüm varyantlarını sabit biçimli madde başına yönlendiren bir sistem oluşturmak, kullanıcı deneyimini önemli ölçüde iyileştirebilecektir. Bu süreci desteklemek için lemmatizasyon (temel sözcük biçimini belirleme) gibi doğal dil işleme teknikleri kullanılabilir (Lew, 2012, s. 2). Lemmatizasyon, bir metindeki her sözcüğün yüzey biçimine karşılık gelen lemmasını yani sözlükte yer alan temel ve sabit biçimini belirleme işlemidir. Bu süreç; metindeki biçimbilgisel çeşitliliği azaltarak anlambilimsel çözümleme, bilgi erişimi, soru yanıtlama ve arama gibi işlemleri kolaylaştırır. Bu nedenle, lemmatizasyon, doğal dil işleme alanındaki birçok uygulama için kritik bir ön işleme adımıdır (Freihat vd., 2018). Lemmatizasyonla birlikte sözlükte ilgili madde başlarının türetilmiş biçimleriyle arama erişimi de sağlandığında sözlükte ilgili maddeye erişim de hızlanabilmekte, kullanıcılar türetilmiş veya çekimli biçimler üzerinden de doğru madde başına ulaşabilmektedir. Buna karşın bu sistemin geliştirilmesi, dilbilimsel çözümleme ve büyük veri işleme süreçleri gerektirdiğinden belirli bir maliyet ve teknik altyapı ihtiyacı doğurabilir. Yukarıda da örneği verilen "bu yola baş koymak" deyimini, tümce içinde farklı çekimlerde kullanıldığı için bu tür deyimlerin sabit biçiminin tespiti güçleşebilmekte, sözlük aramasında ilgili deyim tanıtımına ulaşmak zorlaşmaktadır. "Bu yola baş koymak", "Yoluna baş koymak", "O yola baş koymak", "Yoluna baş koydum." gibi ilgili deyimlerin daha pek çok varyantı denenerek yapılan aramada kullanıcı ilgili deyim sözlükte olmadığını düşünebilir, sözlükteki arama olumsuz sonuçlanabilir. TDKGTS'de bir deyim arandığında, farklı varyantları yazıldığında da arama çubuğunun öneri özelliği sayesinde ilgili deyim erişilebilmektedir ancak ilgili sözlüğün diğer tüm çok sözcüklü ifadeler için tutarlı olup olmadığı ile ilgili daha ayrıntılı sorgulamalar yapmak gerekmektedir (Şekil 4 ve Şekil 5):

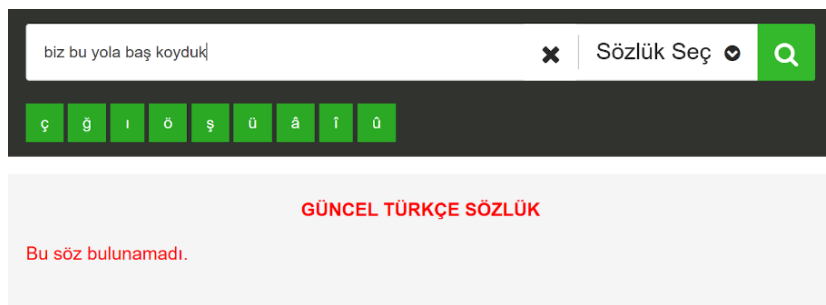
Şekil 4.

TDKGTS'de lemmatizasyon (Erişim Tarihi 03.02.2025)

Şekil 5.

TDKGTS'de lemmatizasyon (Erişim tarihi 03.02.2025)

Sesli Arama (Voice search)

Sesli arama; kullanıcıların sözlü bir sorgu ile talep ettikleri bilgileri sağlayan birçok *sözlü iletişim sisteminin* (spoken dialog systems SDSs) altında yatan teknolojidir; bilgiler normalde büyük bir veri tabanında bulunur ve ilgili bilgileri elde etmek için sorgu, veri tabanındaki bir alanla karşılaştırılmaktadır (Wang vd., 2008, s. 29). Sesli arama teknolojisi ve konuşma tanıma teknolojisini kullanarak kullanıcıların sözlü sorgularını işleyerek ilgili bilgileri sağlamayı amaçlayan bir sistemdir. Sesli arama teknolojisinde otomatik konuşma tanıma (automatic speech recognition), *sesletim modeli* (pronunciation model) ve akustik model (acoustic model) gibi bileşenler kritik rol oynamaktadır (Wang vd., 2008). Özellikle çok sözcüklü ve uzun ifadeler için bu özellik, kullanıcıya daha pratik ve hızlı bir arama deneyimi sunarak erişimi kolaylaştırabilir. Sesli arama, yazım hatalarını en aza indirir ve mobil cihazlar gibi klavye kullanımının zor olduğu ortamlarda büyük bir avantaj sağlar ancak sesli aramanın göreceli başarısı büyük ölçüde konuşma tanıma alanındaki gelişmelere bağlıdır ve bu alanda özellikle sorunlu olan nokta, aksanlı konuşmayla başa çıkmak ve bireysel farklılıklardan etkilenmeden belirli bir kullanıcının kendine özgü aksanına uyum sağlamaktır (Lew, 2012, ss. 3-4).

Sesli arama olanağı TDKGTS’de bulunmamaktadır. İlgili madde başına erişimden sonra madde başının *sesletim bilgileri* (phonological information) yer alsa da çok sözcüklü ifadeler için bu bilgi de kısıtlıdır.

Kişiselleştirilmiş Arama (Customized/personalized/Interest-based search)

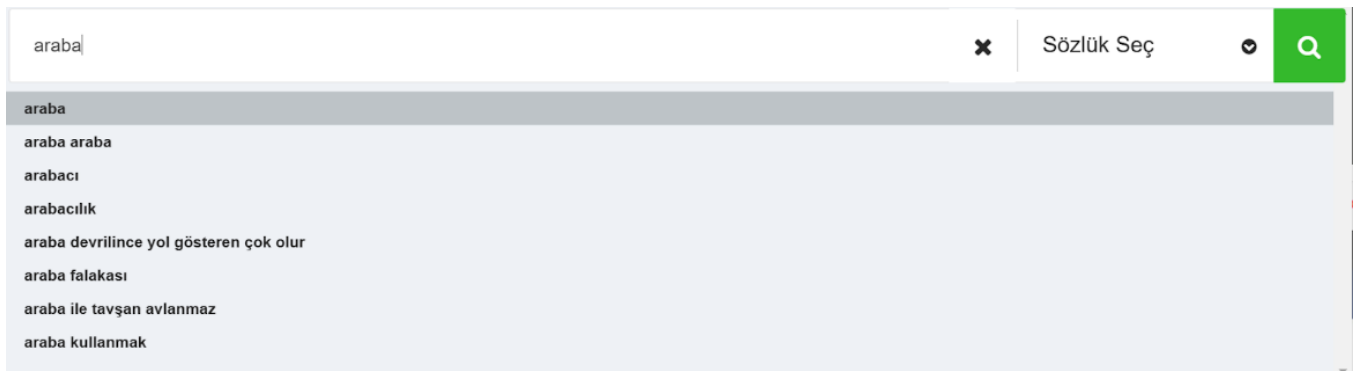
Web ortamında belirli bilgi gereksinimlerini karşılamak isteyen kullanıcılar için üç temel bilgi erişim paradigması bulunmaktadır: *gezinmek ya da göz atmak* (browsing/surfing), *sorgu ile aramak* (query) ve *öneri ile aramak* (recommendation). *Öneri tabanlı sistemler* (Recommendation-based systems), benzer zevklere sahip kullanıcıların geçmişte yaptığı seçimleri çözümleyerek film, müzik veya ürün gibi içerikleri önerir. Sörf yaparak aramada ise kullanıcılar web sayfalarını tek tek çözümler, bu sayfalarda sırayla gezinir ve hiper bağlantıları takip eder. Bu yöntem, bir hipermetnin içeriklerini okumak ve keşfetmek için yararlı olmakla birlikte belirli bir bilgiye hızlı erişim sağlamak açısından yeterli değildir. Sorgu tabanlı arama ise bir kullanıcının arama motoruna sorgu göndermesiyle gerçekleşir ve günümüz web arama motorlarının çoğu bu yöntemi temel alır (Micarelli vd., 2007, ss. 195-196).

Web arama motorları, genellikle bir kullanıcının sorgusuna dayalı bir arama sonucu listesi döndürür ancak kullanıcının belirli ilgi alanlarını ve/veya arama bağlamını göz ardı eder. Bu nedenle, farklı kullanıcılardan veya farklı bağlamlardan gelen aynı sorgu, tüm kullanıcılar için aynı şekilde görüntülenen aynı sonuç kümesini üretir (Ma vd., 2007, s. 2). Sözlüklerde de genellikle bu üçüncü paradigma ile yani arama çubuğuna sorgu gönderme ile veriye ulaşmaya çalışılmaktadır ancak bu paradigmanın yanı sıra sözlükte gezinmenin de mümkün olabileceği sistemler üzerinde çalışmak, sözlüğün veri tabanından maksimum yarar alınmasını sağlayabilir.

Basılı sözlüklerde rastgele bir sayfa açıp sözlük maddesi okuma ya da Türkçe gibi eklemeli dillerde bir kökten türemiş sözcükleri ardışık biçimde görebilme gibi olanaklar mevcuttur ancak çevrim içi sözlüklerde bu tür gezinme deneyimleri genellikle bulunmaz. Bunun yerine, kullanıcıya yalnızca ilgili madde başının alfabetik dizimdeki yakın sonuçlarına erişim imkânı sunulur. Söz gelimi, önceki/sonraki on sözcüğe erişim seçenekleri sunulabilir. Aynı şekilde çok sözcüklü ifadelerde de örneğin araba ile ilgili tüm eş dizimlilikleri aynı anda aynı sayfada göstermenin mümkün olabileceği sistemler geliştirilebilir.

Şekil 6.

TDKGTS’de öneriler sekmesi (Erişim tarihi: 03.02.2025)

TDKGTS’deki arama çubuğuna konumlandırılan öneriler sekmesi bu işlevi kısıtlı da olsa gerçekleştirmektedir ancak burada tüm eş dizimlilikler görülmemekte, aranan sözcükle birlikte toplam 8 öneri yer almaktadır (Şekil 6). Burada “tüm sonuçları listele” gibi bir seçenek eklenerek ilgili kullanıcının “araba” aramasıyla ilgili tüm verileri tek bir sayfada görmesi mümkün olabilir. Yanı sıra aranan madde başına yakın önerilerin de verilebileceği (ör. kullanıcı bağlaçlarla ilgili arama yaparken aynı

sözcük türünden başka madde başlarının da öneri olarak sunulabileceği) bir eklenti de sözlükle ilgili verimi arttırabilmektedir. TDKGTS’de eş dizimliliklere erişim için ilgili madde başındaki tanımın ardından “atasözleri, deyimler, birleşik fiiller veya kalıp sözler” ile “birleşik kelimeler” açılır sekmeleri yer almakta ve buradan ilgili madde başının eş dizimlilikleri ya da çok sözcüklü ifadeleri listelemektedir. Listede yer alan ifadeler tıklanabilir bağlantılar olarak yer alır ve istenen madde başına gidilebilir (Şekil 7).

Şekil 7.

TDKGTS’de eş dizimlilikler (Erişim tarihi: 03.02.2025)

GÜNCEL TÜRKÇE SÖZLÜK

araba

- 1. isim** Tekerlekli, motorlu veya motorsuz her türlü kara taşıtı:
"Türk olduğumu aklına getirmeden boyuna söylenip duruyordu arabanın arka koltuğunda." - Oya Baydar
- 2. sıfat** Bu taşıtın aldığı miktarda olan:
İki araba saman. Bir araba kömür.

Atasözleri, Deyimler, Birleşik Fiiller veya Kalıp Sözler

araba devrilince yol gösteren çok olur	araba ile tavşan avlanmaz	araba kullanmak
arabanın ön tekerleği nereden geçerse art tekerleği de oradan geçer	arabanın tekerine taş koymak	arabasını düze çıkarmak

Birleşik Kelimeler

araba araba	araba falakası	araba mezarlığı	araba vapuru	bir araba	spor araba
yaylı araba	at arabası	çöp arabası	domuz arabası	el arabası	kaçkaç arabası
kağıt arabası	kira arabası	makam arabası	muhacir arabası	ordövr arabası	öküz arabası
polis arabası	servis arabası	şeytanarabası	tanzifat arabası	taş arabası	tatar arabası
tay tay arabası	top arabası	yarış arabası	yük arabası		

Öğretmenler, uzmanlar, dil öğrencileri, yazarlar, yazım denetimcileri (redaktörler) ve editörler gibi sözlükten günlük kullanıcıdan daha fazla yararlanan kişiler için sözlükte bir üyelik sistemi geliştirilebilir ve bu kişiler için sık yapılan sorguların gösterildiği, önerilerin de bu sorgulara göre çeşitlendiği, çok sık sorgulanan madde başlarına yakın önerilerin sayfanın bir bölümünde gösterilebileceği değişiklikler de sözlükten yararlanmayı arttıracaktır. Yanı sıra üyelikle yapılan bu tür sorgu kayıtlarıyla sözlükte hangi madde başlarının sık arandığı, dile yeni giren sözcükler, belirli bir dönemin algısı ve ilgisi gibi bilgiler de arama çubuğundaki log kayıtları sayesinde kayıt altına alınabilmektedir (Bergenholtz & Johnsen, 2005). *Arama geçmiş* (search history) ya da *sorgu günlüğü* (query logging) olarak da adlandırılan bu yöntem hem kullanıcı deneyimini iyileştirmek hem de sistemlerin daha verimli çalışmasını sağlamak için çeşitli amaçlarla kullanılabilir. Yanı sıra sözlük kullanıcısına önceki aramalarına benzer ifadeler önererek geçmiş sorgularına hızla ulaşma imkânı sunar. Böylece kullanıcı; aradığı sözcük veya ifadeleri daha kolay bulabilir, zamandan tasarruf edebilir ve ilgi alanlarına daha uygun sonuçlar elde edebilir. Ayrıca, sistem son yapılan aramaları kaydederek kullanıcının sık kullandığı madde başlarına doğrudan erişimini hızlandırabilir. Bu, daha verimli ve akıllı bir arama deneyimi sunarak kullanıcıya yönelik özelleştirilmiş içerikler oluşturulmasına da katkı sağlar.

Yazım Denetimi/Düzeltilimi (Spell check)

Bu özellik, kullanıcının arama yaparken yazım hatası yapması veya eksik yazması durumunda, doğru madde başına yönlendirilmesini sağlar. Sistem, otomatik düzeltme ve öneri sunarak yanlış yazımlardan kaynaklanabilecek arama hatalarını en aza indirir. Böylece, kullanıcı aradığı sözcüğe daha hızlı ulaşır, arama sürecindeki aksaklıklar azalır ve genel kullanıcı deneyimi iyileştirilir. Alanyazında *yaklaşık dize eşleştirme* (approximate string matching) (Hall ve Dowling, 1980; Navarro, 2001; Zobel ve Dart, 1995) olarak da adlandırılan bu işleve göre bir sorgu dizisi; tam yazımı bilinmediğinde, farklı yazım biçimleri kabul edildiğinde, belirli bir sözcüğün yazımı değiştiğinde veya yalnızca sesletimi bilindiğinde, veri tabanından en doğru sonuca ulaşabilmek için düzenlenir. TDKGTS’de arama çubuğuna sorgu girildiğinde sözlük arayüzü belli yazım denetimlerine duyarlıdır. Düzeltme işaretli sözcüklerin sorgusunda (hâl, kâğıt, iskân vb.), sözcükte söz sonundaki ses değişimlerinde (mekteb, hatib vb.) otomatik düzeltme görülmektedir. Bununla birlikte arama çubuğunda sözcük bulunamadığında “öneriler” sekmesi açılmaktadır. Bu sekme ilgili aramaya en yakın sonuçları verebilmektedir. Çok sözcüklü ifadelerin sorgusunda öneriler sekmesi, arama kalitesini arttırmakta ve ilgili madde başına erişimi kolaylaştırabilmektedir. Çok sözcüklü ifadelerin TDKGTS’deki sorgusunda ifadenin ilk sözcüğünü veri tabanındaki girişe uygun aramak gerekmektedir. Yani *Tam Eşleşme* bölümünde de belirtilen tam eşleşme olanağı için çok sözcüklü ifadenin ilk sözcüğü sorguda eksik ya da hatalı yazıldığında ya da ifadenin ikinci ya da diğer sözcükleri yazıldığında ilgili sonuca ulaşmak mümkün görünmemektedir. Öneriler

yalnızca ilk sözcük üzerinden yapılmaktadır (Şekil 8 ve Şekil 9). Örneğin “Herkesin ağzı torba değil ki büzesin.” çok sözcüklü ifadesi sorgulandığında “herkesin” sözcüğü girilince ilgili ifade önerilerde görülmektedir ancak başka bir varyantta “El âlemin ağzı torba değil ki büzesin.” ifadesi, “el âlem” yazımının doğruluğunu gerektirmektedir. “elalem” ve “el alem” yazımları sözlükte ilgili çok sözcüklü ifadeye yönlendirmemektedir.

Şekil 8.

TDKGTS’de yazım denetimi (Erişim tarihi 03.02.2025)

Şekil 9.

TDKGTS’de yazım denetimi (Erişim Tarihi 03.02.2025)

Otomatik Tamamlama (Autocomplete)

Birçok arama motorunda, kullanıcı yazarken önerilen sorguların bir listesini sunan bir otomatik tamamlama özelliği vardır (Monaco, 2019, s. 959). Kullanıcının bir arama kutusuna metin yazması sırasında arama terimleri için öneriler sunan bir arama özelliği olan *otomatik tamamlama* (autocomplete), hem daha büyük arama motorlarında hem de daha küçük, bireysel sitelerde yaygın olarak kullanılmaktadır. 2004’te “Google öneri” özelliği olarak ilk kez ortaya çıkan otomatik tamamlamada (Ward vd., 2012, s. 6) sistem, doğru madde başlarını önererek aranan madde başının hızla bulunmasına yardımcı olmaktadır. Yazım denetimi/düzeltilimi bölümünde de örnekleri bulunan “öneriler” sekmesi TDKGTS’de etkin olarak kullanılabilir (Şekil 10).

Şekil 10.

TDKGTS’de otomatik tamamlama (Erişim tarihi: 03.02.2025)

TDKGS’de arama çubuğuna girilen ilk sözcükten sonra otomatik tamamlama sayesinde listelenen öneriler arasında çok sözcüklü ifadeler de erişilebilmektedir. Girilen sözcük sayısı arttıkça da ilgili madde başına daha yakın ve doğru sonuçlara erişim sağlanabilmektedir.

Dış Veri (Outside Matter) Olanakları

Elektronik sözlükler yalnızca madde başı ve tanım sunmakla sınırlı kalmaz; kullanıcı deneyimini zenginleştirmek ve çok sözcüklü ifadelerin daha derinlemesine anlaşılmasını sağlamak için farklı *dış veri* (outside matter) unsurları da sunabilir. *Bu unsurlar, kullanıcı yönergeleri, çapraz gönderim, derlem tabanlı kullanım örnekleri, günlük sözcük ve öğrenme araçları, geri bildirim ve topluluk katılımı ve üst veri* gibi farklı bileşenlerden oluşur. Ayrıca, sözlük yapısının daha sistemli ve aranabilir olmasını sağlamak amacıyla *üst veri* (metadata) kullanımı da büyük önem taşır.

Kullanıcı Yönergeleri (User’s guide/Usage guide)

Çok sözcüklü ifadeler çevrim içi bir sözlükte aranırken kullanıcılar bu aramayı nasıl yapabileceklerine dair bazı bilgilere ihtiyaç duyabilirler. Burada kullanıcı yönergesi içerisinde bu deneyimle ilgili bazı bilgilerin yer alması önemlidir. Burada arama yapılırken *Tam Eşleşme Olanakları* ve *Gelişmiş Arama* bölümlerinde de yer alan arama ölçütlerine kısaca değinilerek ve mümkün olduğunca görsellerle örneklendirilerek bir yönerge hazırlanması, kullanıcıların çok sözcüklü ifadeleri daha hızlı ve doğru şekilde bulmasına olanak tanıyarak Türkçe çevrim içi sözlüklerin kullanıcı deneyimini önemli ölçüde iyileştirebilecektir. TDKGS’de ana sayfada sağ üst köşede “Sözlükler Hakkında” ve “Güncel Türkçe Sözlük Hakkında” başlıklı iki sekme yer almaktadır. “Sözlükler Hakkında” sekmesinde Türk Dil Kurumunun veri tabanında bulunan tüm sözlüklerle ilgili kısa tanıtımlar yer almaktadır. “Güncel Türkçe Sözlük” sekmesinde ise sözlüğün baskısını hazırlayanlar, sözlükte kullanılan işaretler, yazıda kullanılan diğer işaretler, sözlüğün kullanımı ile ilgili açıklamalar ve kaynakça alt sekmeleri yer almaktadır (Şekil 11 ve Şekil 12).

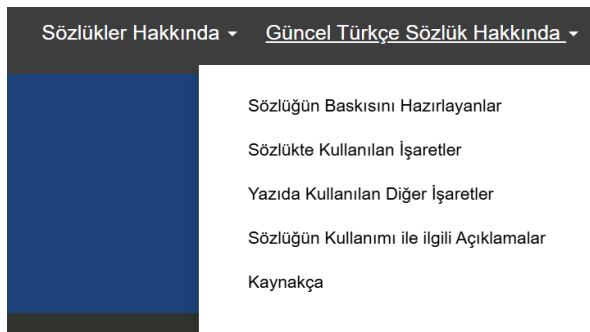
Şekil 11.

TDKGS’de sözlükler hakkında bilgi (Erişim tarihi: 11.02.2025)

Şekil 12.

TDKGS’de kullanıcı yönergeleri (Erişim tarihi: 11.02.2025)

Sekmelere tıklandığında pdf tabanlı dosyalar açılmakta ve ilgili bilgilere erişilmektedir. Bunlar sözlük kullanımıyla ilgili kullanıcıyı yönlendiren metinler olmakla birlikte yazılı sözlük geleneğini sürdüren ve güncellenmemiş metinlerden oluşmaktadır. Maddelerle ilgili yönlendirmelerin ve kısa açıklamaların yer aldığı, oklarla gösterilmiş basit görseller

maddelerdeki bilgilere erişimin doğru ve hızlı olmasını sağlayabilir.

TDKGTS'deki sözlük kullanımıyla ilgili bir diğer materyal ise yine ana sayfada yer alan videodur (Şekil 13). "Çevrim içi sözlük nasıl kullanılır?"⁷ başlıklı bu video beş dakika on altı saniyelik bir video ile TDKGTS'nin kullanımını ve olanaklarını ayrıntılı olarak ele almaktadır. İlgili videoya Türkçe ve farklı dillerde alt yazı eklenmesi de farklı tür kullanıcılara erişimi kolaylaştırabilir.

Şekil 13.

"Çevrim içi Türkçe Sözlük nasıl kullanılır?" başlıklı videolu kullanıcı yönergesi (Erişim tarihi 11.02.2025)

İlgili videoda arama çubuğunun kullanımı, veri tabanı seçimi (Hangi sözlükte arama yapılacağı), maddedeki üst veriler, bilgilerin sayfadaki yerleşim biçimi ve bilgiler arasında gezinme konusunda bilgiler verilmiştir. Videodaki bilgiler yalnızca Güncel Türkçe Sözlük'e aittir. Diğer veri tabanları hakkında bilgi yer almamaktadır.

Çapraz Gönderim (Cross-reference)

Basılı sözlükte bir tanımın sonunda yer alan ve sözlük kullanıcıını sözlüğün bütüncül yapısında bulabileceği ilgili sözlük bilimsel veriye yönlendiren dış verilerden biri olan (Burkhanov, 1998, s. 51) çapraz gönderimler; basılı sözlüklerde genellikle oklarla, simgelerle ya da sözcük veya sözcük kısaltmalarıyla gösterilir ve sözlük kullanıcıını ilgili başka madde başına ya da dış veriye yönlendirir. Çevrim içi sözlüklerde de basılı sözlükler gibi çapraz gönderimler *aynı madde başı içinde* (entry-internal cross-reference) ya da *sözlüğün bütüncül yapısında başka bir sözlük maddesine* (entry external cross-reference) gönderim yapabilir. Burada çevrim içi sözlüklerde genellikle ilgili diğer madde başına yönlendiren bağlantılar bulunur ve kullanıcılar bu bağlantılarla diğer maddelere hızlıca erişebilirler. Kullanıcılar bu bağlantılar sayesinde sadece diğer maddelere değil aynı zamanda sözlüğün dış verisine ya da başka bir web sayfasına (dictionary external cross-reference) da yönlendirilebilirler (Svensén, 2009, ss. 388-389). Çevrim içi sözlükler çapraz gönderim açısından daha zengin veri sunabilirler çünkü basılı sözlüklerdeki boyut sorunu çevrim içi sözlüklerde yoktur ancak bu çapraz gönderimler açılır sekme olarak eklenebilir. TDKGTS'de sözlük maddelerinde çok sözcüklü ifadelerle aynı madde başı içinde bir çapraz gönderim bağlantıları yer almaktadır ve bu bağlantılar açılır sekme olarak eklenmiştir. Bununla birlikte TDKGTS'te yer alan diğer sözlük veri tabanları arasında bir çapraz gönderim sistemi ya da *veri tabanı entegrasyonu* (database integrations) söz konusu değildir. Atasözü ve Deyimler Sözlüğü başta olmak üzere diğer sözlüklere de çok sözcüklü ifade aramalarında çapraz gönderim sağlanabilir. Yanı sıra *harici kaynaklara bağlantılar* (external links) verilebilir. Wikipedia, İslam Ansiklopedisi, Kültür ve Turizm Bakanlığı gibi açık kaynak veri tabanlarına yapılacak bağlantılar kullanıcının dilediğinde ulaşabileceği bilgilere erişimini hızlandırabilecek ve bu açık kaynaklardan da haberdar olması sağlanabilecektir.

Derlem Tabanlı Kullanım Örnekleri (Corpus-Based Usage Examples)

Çok sözcüklü ifadeler, sözlükte bağlamlarından kopmuş biçimde yer alırlar ve sözlük kullanıcıı bu ifadelerle eriştiğinde kullanıcı ilgili ifadenin kullanımını görmek ister. İyi bir örnek;

- Tipik, sık ve iyi dağılmış kullanım kalıpları sergilemeli.
- Bilgilendirici, tanıyı açıklamaya yardımcı olmalı.
- Öğrenenler için anlaşılır, gereksiz yere zor sözcük ve yapılardan, kafa karıştırıcı veya dikkat dağıtıcı adlardan, anaförük referanslardan veya daha geniş bağlama erişim olmadan anlaşılabilen diğer göstergelerden kaçınılmalıdır (Kilgariff ve

⁷ İlgili videoya tıklanıldığında <https://www.youtube.com/watch?v=GC1cu4HWSNo&t=10s> adresine yönlendirmekte ve video tam ekran izlenebilmektedir. (Erişim tarihi: 04.02.2025)

Grefenstette, 2003, s. 333; Kilgariff vd., 2008, s. 426).

Konu özellikle atasözleri ya da deyimler olduğunda bağlam sorunu daha fazla baş gösterebilir çünkü kültürel bir arka plan ile belirli ve sınırlı bağlamsal özellikler taşıyan bu tür ifadelerde bağlam daha büyük önem kazanmaktadır. Basılı sözlüklerdeki yer kısıtı çevrim içi sözlüklerde söz konusu olmadığı için de bu anlamda çok sözcüklü ifadelerle ilgili kullanım örneklerinin çoğaltılması zor değildir. Çevrim içi sözlüklerde yer kısıtı bulunmamakla birlikte günlük kullanıcı ile daha fazla bilgiye ihtiyaç duyan uzman kullanıcı arasında daha fazla örneğe erişim konusunda farklılık olabilir. Günümüz çevrim içi sözlükleri, çok sözcüklü ifadelerle ilgili yalnızca tanımlar sunmak yerine ifadenin gerçek kullanımlarını da gösterebilir. Bu konuda derlemlerden ya da büyük verilerden sözlük maddelerine örnekler bulan çalışmalar söz konusudur (Kilgariff ve ark., 2008). Bu anlamda derlem tabanlı (corpus-based) kullanım örnekleri; farklı bağlamlarda tümce içi kullanımlar, gazete, edebi metin veya konuşma dilinden alıntılar gibi sözlük için farklı örnekler sağlayabilir.

Günlük Sözcük ve Öğrenme Araçları (Word of the Day & Learning Tools)

Elektronik sözlükler, öğrenme sürecini desteklemek için dinamik içerikler sunabilir: *Günün sözcüğü* (Word of the Day), kullanıcıya her gün yeni bir sözcük önererek dil becerisini geliştirmeye yardımcı olur. Sözcük oyunları ve quizler, sözcüklerin anlamlarını pekiştirmeye yönelik etkileşimli testler sunar Sözlük içi eğitici içerikler ise dil öğrenenler için mini dersler, alıştırmalar ve ipuçları sunar.

Şekil 14.

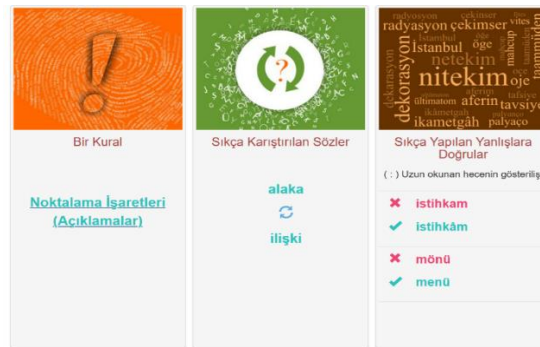
TDKGS'nin Günlük Sözcük Araçları (Erişim tarihi: 05.02.2025)

Bu bağlamda TDKGS'de günlük olarak paylaşılan sözcükler ve çok sözcüklü ifadelerden deyim ve atasözleri yer almaktadır (Şekil 14). Bunlar ana sayfada arama çubuğunun altına yerleştirilmiş ve arayüzde doğrudan günlük kullanıcının kolaylıkla görebileceği ve okuyabileceği şekilde tasarlanmıştır.

Şekil 15.

TDKGS'de Öğrenme Araçları (Erişim tarihi: 05.02.2025)

TDKGS'de üç tür öğrenme aracı mevcuttur (Şekil 15). Bunlardan ilki "bir kural" başlıklı noktalama işaretleri ve yazım kuralları ile ilgili açıklamalardır. Bu bölüm kurallara dair kısa bilgiler vermek yerine ilgili uzun açıklamaya yönlendiren bir bağlantıdan oluşur. Dolayısıyla günlük kullanıcının bağlantıya tıklayarak ilgili uzun açıklamayı okuması beklenir ancak bu çok etkili bir yöntem değildir. En çok karıştırılan yazım kuralları ya da noktalama işaretleri ile ilgili küçük bilgilerin ana sayfaya yerleştirilmesi, günlük kullanıcı için daha yararlı olabilir. Bu bilgiler sayfa her yenilendiğinde otomatik olarak güncellendiği için çok sözcüklü ifadelerin yazımlarıyla ilgili de bilgi geçişleri mümkündür. Bitişik veya ayrı yazılan çok sözcüklü ifadelerin yazım özellikleriyle ilgili bilgilerin kısaca ifade edilmesi, sık karıştırılan çok sözcüklü ifade yazımları gibi konuların da bu bölümde gündeme getirilmesi, sözlük kullanıcısının bu alandaki eksiklerinin giderilmesine yardımcı olabilir.

Şekil 16.

TDKGS'nin "Kelime Köşesi" Adlı Oyun Uygulaması⁸ (Erişim Tarihi: 05.02.2025)

Yine son olarak sözlüğün uygulama olarak geliştirdiği "Kelime Köşesi" adlı oyun bulunmaktadır. Bu oyun, harfleri birleştirilerek doğru yanıtları bulmayı, yeni sözcükler öğrenmeyi hedeflemektedir (Şekil 16).

Geri Bildirim ve Topluluk Katılımı (User Feedback & Community Contributions)

Çevrim içi ortamda geri bildirim ağı ve topluluk katılımı oldukça hızlı ilerleyebilmektedir. Yalnızca çevrim içi sözlük sayfasında değil aynı zamanda diğer sosyal medya ağlarında (Instagram, Facebook, Twitter vd.), düzenlenen anketlerle ya da sözlükteki kısa soru yanıtlarla da bu katılım oldukça kısa sürede yararlı sonuçlar sağlayabilmektedir. Sözlük üreticileri ile kullanıcılar arasındaki iletişim ve iş birliğinin kolaylığı, yalnızca sözlüğü güncel ve yüksek kalitede tutmak için değil aynı zamanda bir sözlüğün içeriklerine ilişkin ele alınmış, kullanıcıya uyarlanmış görüşler geliştirmek ve bunlara erişmek için de büyük bir potansiyele sahiptir. *Aşağıdan yukarıya sözlük bilimi* (bottom-up lexicography) ve *işbirlikçi sözlük bilimi* (collaborative lexicography)⁹ olarak adlandırılan bu iki kavrama göre sözlüklerdeki hataları düzeltmeyi, boşlukları belirlemeyi, belirli konularda uzman katkıları elde etmeyi, eğlenceli ve oyunbaz biçimde konunun uzmanı olmayan insanların katkılarını toplamayı hedefleyen farklı kullanıcı katılım türleri yer almaktadır (Storrer, 1998). Kullanıcı katkılarıyla ilgili sözlük bilimcilerin hemfikir olduğu konu, bu katkıların editoryal bir süreçten geçtikten sonra düzeltme ve değişikliklere karar verilmesidir (Køhler Simonsen, 2005; Lew, 2011; Storrer, 1998, 2017).

Şekil 17.

Yabancı sözlere Türkçe karşılıklar kullanıcı öneri sayfası

Abel ve Meyer'de *doğrudan kullanıcı katkısı* (direct user contributions), *dolaylı kullanıcı katkısı* (indirect user contributions) ve *yardımcı kullanıcı katkısı* (accessory user contributions) olarak adlandırılan bu katkılardan dolaylı kullanıcı

⁸ Oyun ile ilgili bilgilere 04.02.2025 tarihinde Türk Dil Kurumunun https://www.instagram.com/p/DFm72BdC3AB/?img_index=1 sosyal medya hesabından erişilmiştir.

⁹ İlgili terimler yazar tarafından Türkçeleştirilmiştir.

katkısı; kullanıcıların sözlük yapımcılarına geri bildirim olarak sağladığı öneriler, düzeltmeler, ek materyaller, yorumlar, harici içerikler ve kullanım verileridir (2013, s. 185). Dolaylı kullanıcı katkısında kullanıcılar, sözlük maddelerini doğrudan değiştirme olanağına sahip değildirler. Bu nedenle kullanıcılar, mevcut içerik hakkındaki geri bildirimleriyle, tek tek maddeler için ek materyal sağlayarak (ör. açıklayıcı kullanım örnekleri ve alıntılar), düzeltmeler göndererek (ör. hatalı maddeleri tespit ederek, belirsiz tanımları belirterek) veya sözlüğün tamamını yorumlayarak (ör. sözlük maddelerinin sunumu) sözlüğe katkıda bulunabilmektedir. Önceden tanımlanmış alanlara sahip şablonlar sağlayarak biçim tabanlı geri bildirim izin veren sözlükler ve sözlük portalları ile herhangi bir metnin gönderilebildiği (ör. e-posta ya da açık metin alanları kullanılarak) serbest biçimli geri bildirim izin verilebilir (Abel ve Meyer, 2013, ss. 185-188).

TDKGS’de geri bildirimle ilgili iki farklı sekme mevcuttur. Bu sekmelerden ilki “Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi (CİMER)”e doğrudan erişim sağlayan ve yalnızca bilgi edinme taleplerinin iletildiği sekmedir. Sekme, Türk Dil Kurumunun iletişim bilgilerinin yer aldığı en alt bölümde bulunur. Bu sekme, doğrudan sözlük hazırlayıcılarına ulaşma ve öneride bulunma isteğinde olan günlük kullanıcı için oldukça bürokratik bir alandır. İkinci sekme ise “Yabancı Sözlere Karşılıklar Öner” başlıklı sekmedir. Bu sekmeye tıklandığında gelen Google belgeler sayfasında (Şekil 17) karşılık önerilen yabancı söz ve önerilen Türkçe karşılıkla ilgili bilgilerin girileceği bir belge mevcuttur. İlgili belge sisteminin benzeri, kullanıcının sözlüğe dolaylı katkıda bulunacağı bir “Görüş ve Öneriler” sekmesiyle çevrim içi sözlüğün ana sayfasına, kullanıcıların kolayca görebileceği ve hızlı bir şekilde geri bildirim sağlayabileceği şekilde konumlandırılabilir.

Üst Veri (Metadata)

Elektronik belgelerin yapısını, elemanlarını, ilişkilerini ve diğer karakteristik özelliklerini gösteren depolanmış verileri tanımlayan veriye üst veri denir (DoD 5015.2, 2002). Tutarlı ve ayrıntılı bir üst veri tanımlaması, etkin bir bilgi erişim sisteminin oluşturulmasını sağlar ve kullanıcının gereksinimine uygun verileri değerlendirmesine olanak sağlayarak erişim etkinliğini artırır (Alır, 2008, s. 2).

Bir çevrim içi sözlükte sözcük türü, kök ve ek bilgileri, sesletim bilgisi, kullanım alanı, anlam (tanım), sözcüğün kullanım örnekleri, eş ve karşıt anlamları, köken bilgileri, tarihsel kullanım bilgileri, çok sözcüklü yapılar, kavram ilişkileri, kullanım sıklığı ve sözcüğün alındığı eserle ilgili bilgiler yer alabilir. Bu öğelerin her biri, veri tabanında ilgili bilgiyi içeren üst veri alanları olarak kabul edilir ancak tıpkı basılı sözlüklerdeki gibi bu bilgilerin tamamının her sözlükte bulunması gerekmez. Sözlük türüne ve hedef kullanıcı kitlesine bağlı olarak bazı bilgiler eklenebilir veya çıkarılabilir (bk. Aslan ve Aslan, 2015; Aslan, 2017).

Elektronik sözlüklerde üst veri kullanımı, sözcüklerin anlamlarını sunmanın yanı sıra onların sistematik bir şekilde düzenlenmesine de katkı sağlar (Bothma, 2011; 2017). Tüm veriler; oluşturulma tarihi, adı, konusu, özellikleri ve benzeri bilgileri içeren üst veri ile birlikte gelir. Üst veri, bu sistemlerin işleyişinde kilit bir rol oynayarak kullanıcıların ilgi duydukları içerikleri bulmalarına, temel bilgileri kaydetmelerine ve bu bilgileri başkalarıyla paylaşmalarına olanak tanır.

TDKGS’de veri tabanlarının yönetimi, konunun uzmanı olmayan bir kullanıcı için zorlayıcı görünmektedir. Şekil 2’de de görüldüğü gibi sozluk.gov.tr adresinde “Sözlük Seç” sekmesinden Sözlükler, Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü ve Bilim ve Sanat Terimleri Sözlüğü başlıkları altında toplam 99 farklı sözlük veri tabanı bulunmaktadır. Bu veri tabanlarından bazıları çoklu seçime izin verirken bazıları vermemektedir. Sözlükler başlığı altındaki tüm veri tabanlarında aynı anda sorgulama yapılabilirken Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü başlığı altındaki sözlük veri tabanlarından eş zamanlı sorgulama yapılamamaktadır. Bilim ve Sanat Terimleri Sözlüklerinde de tümünü seçerek sorgulama yapılabilir.

Mevcut elektronik sözlük sistemlerinde, veri tabanlarının yeterli derecede işaretlenmemesi (tagging), arama motorlarının mantıksal işleyişini sınırlandıran etmenlerden biri olmaktadır. Özellikle çok sözcüklü ifadeler gibi sabit olmayan yapılar sahip yapıların farklı şekillerde sözlüğe eklenmesi ve bu veri yapısının belirli bir düzende tutulmaması, arama motorlarının çok sözcüklü ifadeleri yakalamasını zorlaştırabilir. Bu noktada, elektronik sözlüğün veri tabanları arasında *tutarlı bir etiketleme* (standardized tagging) ve arama fonksiyonlarının geliştirilmesi gerekmektedir. TDKGS’deki çok sözcüklü yapıların tanımlarında standardizasyon ve etiketleme sorunu, genel olarak tüm dillerdeki sözlüklerle ilgilidir. Burada çok sözcüklü ifadelerle ait üst verilerin neler olması gerektiği, bunların hangi düzende sunulacağı ile ilgili tartışmalar devam etmektedir. Çok sözcüklü ifadelerin sınıflandırılması, adlandırılması ve tanımlaması ile ilgili çalışmalar devam ettikçe sözlüğün de bu alandaki üst verilerini güncellemesi gerekecektir ancak bu ifadelerin sözcük aramalarıyla erişilen maddenin altında yer alması, sözlük kullanıcıları açısından bir karmaşa oluşturmaktadır. Son olarak, elektronik sözlüğün çok sözcüklü ifadeleri sistematik olarak temsil edebilmesi için bu ifadelerle ilgili tarihsel kullanım bilgisi, yazım varyantları ve dil içindeki yaygınlık derecesi gibi ek bilgiler de veri tabanına eklenmelidir. Bu sayede, kullanıcılar bir ifadenin sadece tanımına değil aynı zamanda tarihsel ve anlamsal gelişimine dair de bilgi edinebilirler.

Sonuç

Bu çalışma, çevrim içi sözlüklerde çok sözcüklü ifadelerle erişim olanaklarını inceleyerek, bu alanda mevcut eksiklikleri ve geliştirilmesi gereken noktaları ele almaktadır. Geleneksel basılı sözlük yaklaşımının dijital ortama aktarılması, kullanıcı dostu arama fonksiyonlarının eksikliği ve çok sözcüklü ifadelerin sistematik olarak tanımlanmaması gibi sorunlar, mevcut çevrim içi sözlük deneyiminin etkinliğini sınırlayan temel faktörlerdir.

Elde edilen bulgular doğrultusunda, çok sözcüklü ifadelerin daha erişilebilir hâle getirilmesi için veri tabanı işaretleme ve standartlaştırma süreçlerinin iyileştirilmesi gerekmektedir. Makine öğrenmesi ve *doğal dil işleme* (NLP) yöntemlerinin entegrasyonu, çok sözcüklü ifadelerin otomatik etiketlenmesini ve aranabilir hâle getirilmesini sağlayarak, arama süreçlerini daha verimli kılabilir. Kullanıcı deneyiminin derinlemesine anlaşılabilmesi için ise anketler, odak grup görüşmeleri, kullanım istatistikleri çözümlemesi ve log kayıtlarının değerlendirilmesi gibi yöntemlerle sözlük kullanıcılarının çok sözcüklü ifadeleri ararken yaşadığı zorluklar tespit edilebilir.

TDKGS'nin mevcut veri tabanlarının daha sistematik hâle getirilmesi, üst veri yapılandırmasının güçlendirilmesi ve kullanıcıların ihtiyaçlarını doğrudan yansıtan güncellemelerle desteklenmesi, sözlüğün etkinliğini artıracak stratejik adımlardır. Elektronik sözlüklerin yalnızca statik tanımlar sunan yapılar olmaktan çıkartılıp, dinamik ve kullanıcı odaklı veri sistemlerine dönüştürülmesi, sözlük bilimi alanında dijital dönüşümün en önemli aşamalarından biri olacaktır. Böylece, kullanıcıların sözlükten en iyi şekilde faydalanabilmesi ve dil bilgilere erişimin daha etkin hâle getirilmesi sağlanacaktır.

Etik Komite Onayı: Etik kurul onay belgesi gerektirmemektedir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar, çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.

Finansal Destek: Yazar, bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Ethics Committee Approval: Ethics committee approval is not required.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflicts of interest to declare.

Financial Disclosure: The author declared that this study has received no financial support.

Kaynaklar

- Abel, A., & Meyer, C. M. (2013). The dynamics outside the paper: user contributions to online dictionaries. *Proceedings of the eLex 2013 Conference* (17–19).
- Alır, B. (2008). *E-Türkiye uygulamaları: Elektronik belge yönetimi ve üst veri* (Tez No: 257560). [Yayımlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü]. YÖK Tez Merkezi.
- Aslan, E., & Aslan, Ö. (2015). *Eşzamanlı Tarihî Sözlüklerden Elektronik Sözlüklere: Eser-i Şevket Örneği*. [Sözlü bildiri] II. Uluslararası Sözlük Bilimi Sempozyumu.
- Aslan, E. (2017). Sözlükbilimsel inceleme yöntemi: Eser-i Şevket örneği. *Electronic Turkish Studies*, 12(30).
- Atkins, S., & Rundell, M. (2008). *The Oxford guide to practical lexicography*. Oxford.
- Bergenholtz, H., & Tarp, S. (1995). *Manual of specialised lexicography: The preparation of specialised dictionaries* (Vol. 12). John Benjamins Publishing.
- Bergenholtz, H., & Kaufmann, U. (1997). Terminography and lexicography. A critical survey of dictionaries from a single specialized field. *Hermes*, 18, 91–125.
- Bergenholtz, H., & Nielsen, S. (2002). Terms in the language of culture-dependent LSP dictionaries. *Lexicographica* 18, 5-18.
- Bergenholtz, H., & Johnsen, M. (2005). Log files as a tool for improving Internet dictionaries. *HERMES-Journal of Language and Communication in Business*, 34, 117–141.
- Bergenholtz, H. (2013). What is a Dictionary?. *Lexikos*, 22, 20-30.
- Bothma, T.J.D. (2011). Filtering and adapting data and information in the online environment in response to user needs. P. A. Fuertes-Olivera & H. Bergenholtz (Eds.), (pp. 71–102).
- Bothma, T. J. (2017). Lexicography and information science. Pedro A. Fuertes-Olivera (Eds.) *The Routledge Handbook of Lexicography* (pp. 197–216). Routledge.
- Boz, E. (2019). Çevrimiçi genel sözlüklerde tanım. *Dilbilim Dergisi*, 34(1), 1–15.
- Burkhanov, I. (1998). *Lexicography, A Dictionary of Basic Terminology*. Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Rzeszowie in Rzeszow.
- Dil Derneği (t.y.). Dil Derneği Türkçe sözlük. Erişim tarihi: 04.2025, <https://www.dilderneği.org.tr/TR,274/turkce-sozluk-ara-bul.html>
- DoD 5015.2. (2002). *Design criteria standard for electronic records management software application*. <https://www.dau.edu/cop/DM/documents/dod-50152-std-design-criteria-standard-electronic-records-management-software-applications>
- Durrant, P. (2013). Formulaicity in an agglutinating language: The case of Turkish. *Corpus Linguistics and Linguistic Theory*, 9(1), 1–38.

- Freihat, A. A., Abbas, M., Bella, G., & Giunchiglia, F. (2018). Towards an optimal solution to lemmatization in Arabic. *Procedia Computer Science*, 142, 132–140.
- Hall, P. A., & Dowling, G. R. (1980). Approximate string matching. *ACM computing surveys (CSUR)*, 12(4), 381–402.
- Hartmann, R. R.K. (2001). *Teaching and researching lexicography*. Pearson Education.
- Kilgariff, A., & Grefenstette, G. (2003). Introduction to the special issue on the web as corpus. *Computational Linguistics*, 29(3), 333–347.
- Kilgariff, A., Husák, M., McAdam, K., Rundell, M., & Rychlý, P. (2008). GDEX: Automatically finding good dictionary examples in a corpus. *Proceedings of the XIII EURALEX International Congress* (Vol. 1), (425–432).
- Køhler Simonsen, H. (2005). User Involvement in Corporate LSP Intranet Lexicography. *Proceedings of the Eleventh International Symposium on Lexicography*, 489–510.
- Kubbealtı Lugatı. (t.y.). Misalli büyük Türkçe sözlük, Erişim tarihi: 04.2025, <http://www.lugatim.com>
- Lew, R. (2011). Online dictionaries of English. P.A. Fuertes-Olivera & H. Bergenholtz (Eds.) *e-Lexicography: The Internet, Digital Initiatives and Lexicography* (pp. 230–250) London/New York: Continuum.
- Lew, R. (2012). How can we make electronic dictionaries more effective? Granger, Sylviane and Magali Paquot (Eds.) *Electronic Lexicography* (pp. 1–19). Oxford University Press.
- Lewandowski, D. (2005). Web searching, search engines and information retrieval. *Information Services & Use*, 25(3–4), 137–147.
- Löfberg, L., Archer, D., Piao, S., Rayson, P., McEnery, T., Varantola, K., & Juntunen, J. P. (2003). Porting an English semantic tagger to the Finnish language. In *Proceedings of the Corpus Linguistics 2003 conference* (pp. 457–464).
- Ma, Z., Pant, G., & Sheng, O. R. L. (2007). Interest-based personalized search. *ACM Transactions on Information Systems (TOIS)*, 25(1), 1–38.
- Micarelli, A., Gasparetti, F., Sciarrone, F., & Gauch, S. (2007). Personalized search on the world wide web. P. Brusilovsky, A. Kobsa & W. Nejdi (Eds.). *The adaptive web: Methods and strategies of web personalization* (pp. 195–230). Springer Berlin Heidelberg.
- Monaco, J. V. (2019). What are you searching for? a remote keylogging attack on search engine autocomplete. In *28th USENIX Security Symposium (USENIX Security 19)* (959–976).
- Moon, R. (1998). *Fixed expressions and idioms in English*. Oxford Clarendon Press.
- Navarro, G. (2001). A guided tour to approximate string matching. *ACM computing surveys (CSUR)*, 33(1), 31–88.
- Nielsen, S. (2011). Function-and user-related definitions in online dictionaries. In *Ivanovskaya leksikograficheskaya shkola: traditsii i innovatsii* (pp. 197–219). Ivanovo State University.
- Oppentocht, L., & Schutz, R. (2006). Developments in electronic dictionary design. In *A practical guide to lexicography* (pp. 215–227). John Benjamins Publishing Company.
- Ötüken Sözlük (t.y.). *Ötüken Türkçe Sözlük*. Erişim tarihi: 04.2025, <http://www.otukensozluk.com/>
- Prószekey, G., & Kis, B. (2002). Development of a context-sensitive electronic dictionary. *Proceedings of EURALEX* (Vol. 2002), 281–290.
- Scholfield, P. (1999). Dictionary use in reception. *International Journal of Lexicography* 12(1) 13–34.
- Storrer, A. (1998). *Hypermedia-Wörterbücher: Perspektiven für eine neue Generation elektronischer Wörterbücher* (Vol. 84, pp. 106–131). Niemeyer.
- Storrer, A. (2017). *Hypermedia-Wörterbücher: Perspektiven für eine neue Generation elektronischer Wörterbücher*. Institut für Deutsche Sprache, Bibliothek.
- Svensén, B. (2009). *A handbook of lexicography: The theory and practice of dictionary-making*. Cambridge University Press.
- Türk Dil Kurumu (t.y.). *Güncel Türkçe sözlük*. Erişim tarihi: 02.2025, <http://www.sozluk.gov.tr>
- Wang, Y. Y., Yu, D., Ju, Y. C., & Acero, A. (2008). An introduction to voice search. *IEEE Signal Processing Magazine*, 25(3), 28–38.
- Ward, D., Hahn, J., & Feist, K. (2012). Autocomplete as research tool: A study on providing search suggestions. *Information Technology and Libraries*, 31(4), 6–19.
- Zobel, J., & Dart, P. (1995). Finding approximate matches in large lexicons. *Software: Practice and Experience*, 25(3), 331–345.

Structured Abstract

The study examines the accessibility of multi-word expressions (MWEs) in online dictionaries, with a specific focus on the Turkish Language Association's Online Current Turkish Dictionary (TDKGTS). It aims to evaluate the effectiveness of existing search and retrieval mechanisms, identify shortcomings, and propose solutions that would enhance user experience. While digitized dictionaries offer greater accessibility and speed, they often retain the structure of print dictionaries, limiting their full potential in an online environment. MWEs, including idioms, proverbs, set phrases, and collocations, are particularly problematic as they are not systematically indexed or searchable in most digital dictionaries. This lack of structured handling leads to various search difficulties for users who need quick and efficient access to these expressions.

To address this issue, the study investigates TDKGTS's search functionalities, specifically looking into exact match search, advanced search features, and the use of external data sources. The research highlights that searching for MWEs requires word order preservation, meaning users must input expressions exactly as they appear in the dictionary to retrieve results. For instance, the idiom "içinin yağı erimek" (meaning to feel great satisfaction) must be searched in its precise order; otherwise, the search returns no relevant results. Additionally, the dictionary does not offer part-of-speech-based filtering, making it difficult to search exclusively for proverbs, idioms, or other phrase types. Another limitation is the absence of definition-based search, which means that even if an MWE is present within a definition, users cannot retrieve it unless they know the exact phrase as a headword.

The study further evaluates the advanced search capabilities of TDKGTS and identifies several gaps. One key finding is the lack of context-based search, which prevents users from discovering related MWEs or semantically linked expressions. Unlike advanced search systems that provide recommendations based on meaning or context, TDKGTS currently relies on a direct keyword-matching approach. Similarly, voice search functionality is not available, which could be a significant enhancement, especially for mobile users who prefer speech-based queries. Another major limitation is the absence of lemmatization and inflection-aware search, meaning that users who input an idiom in a slightly different grammatical form might fail to retrieve the correct entry. The dictionary also does not support personalized search recommendations, meaning users do not receive suggested MWEs based on their previous searches or browsing history.

The study also explores external data utilization and cross-referencing in TDKGTS. One major issue identified is the weak cross-referencing system between different dictionary databases. Although TDKGTS includes both a General Turkish Dictionary and a Proverbs and Idioms Dictionary, these databases are not well-integrated, making it difficult to transition between related entries. Additionally, the dictionary does not include corpus-based usage examples, which are essential for providing real-world context and improving understanding. If MWEs were supplemented with authentic usage examples from large text corpora, users could better grasp their meanings and usage patterns. Moreover, user feedback and community participation options are severely limited. Unlike collaborative online platforms where users can suggest modifications or report errors, TDKGTS does not allow direct user input. The dictionary also lacks metadata enrichment, meaning entries do not provide additional details such as historical usage, frequency information, or common variations of MWEs.

To address these shortcomings, the study suggests several improvements. Search functionalities should be enhanced through the integration of context-based search, part-of-speech filtering, and intelligent autocomplete suggestions. Natural Language Processing (NLP) techniques, such as lemmatization and inflectional search, should be incorporated to ensure that users can find MWEs even when they search for inflected or slightly modified versions of a phrase. External data usage should be improved by implementing a more robust cross-referencing system, integrating corpus-based examples, and enabling user feedback mechanisms to allow for community contributions and dictionary updates. Lastly, the introduction of innovative features such as voice search and personalized search recommendations could significantly enhance the usability of the dictionary. In addition, incorporating gamified learning tools and interactive interfaces would expand the dictionary's educational function and make it more attractive for younger users. These enhancements would also align the dictionary with contemporary trends in digital lexicography, where user engagement and adaptability are prioritized.

In conclusion, the study emphasizes the need for TDKGTS to transition from a static, print-based digital dictionary into a dynamic, interactive, and user-centric platform. By implementing advanced search functionalities, improving cross-referencing, and incorporating NLP-based enhancements, the dictionary can significantly improve accessibility and usability for both academic and general users. The findings highlight that multi-word expressions require specialized search mechanisms that go beyond simple keyword matching. Implementing these recommendations would ensure that MWEs are easier to find, interpret, and utilize, ultimately making TDKGTS a more effective resource for Turkish language users. The study also underscores the broader implications for lexicography, suggesting that future digital dictionaries should be designed as living platforms that continuously evolve with user needs and technological advancements.